

การเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่วัยสูงอายุ
ของคนวัยทำงานในจังหวัดเชียงใหม่

Preparation for Ageing of Working-Age Workforce in Chiang Mai Province

ศรัญญา อินตะวงค์¹ และ ศศิเพ็ญ พวงสายใจ²

Saranya Intawong¹ and Sasipen Phuangsaijai²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพ และคุณภาพชีวิตทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม เพื่อการเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยเกษียณอายุของคนวัยทำงาน สุ่มตัวอย่างจากกลุ่มวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 40-60 ปี ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 400 ตัวอย่าง เป็นกลุ่มในระบบสวัสดิการ จำนวน 96 ตัวอย่าง และกลุ่มนอกระบบสวัสดิการจำนวน 304 ตัวอย่าง

ผลการศึกษา พบว่ากลุ่มในระบบสวัสดิการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สมรส การศึกษาระดับปริญญาตรี มีบ้านพักของตนเอง มีรายได้เฉลี่ย 35,000 บาทต่อเดือน และรายจ่ายเฉลี่ย 13,000 บาทต่อเดือน มีคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ และสังคม อยู่ในระดับปานกลาง มีการเตรียมความพร้อมหลังจากเกษียณอายุ พบว่า ด้านความเป็นอยู่ส่วนใหญ่พักอาศัยบ้านของตนเอง และอาศัยอยู่คนเดียว ด้านรายได้ส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพเสริม มีการออมโดยฝากเงินกับธนาคาร และด้านสุขภาพส่วนใหญ่ใช้สิทธิ์ประกันสุขภาพถ้วนหน้า ส่วนสวัสดิการที่จัดหาด้วยตนเองใช้เงินออมของตนเองในการจ่ายค่ารักษาพยาบาล

กลุ่มนอกระบบสวัสดิการ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สมรส การศึกษาระดับประถมศึกษา มีบ้านพักของตนเอง มีรายได้เฉลี่ย 22,000 บาทต่อเดือน และรายจ่ายเฉลี่ย 12,000 บาทต่อเดือน ด้านสังคมส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ ทุกกลุ่มอาชีพมีคุณภาพชีวิตเฉลี่ยระดับปานกลาง การเตรียมความพร้อมด้านความเป็นอยู่ ส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่บ้านพักของตนเอง และอาศัยอยู่กับคู่สมรสหรือบุตร ด้านรายได้ ส่วนใหญ่ได้รับเงินจากบุตรหลาน ด้านการออมส่วนใหญ่การฝากเงินกับธนาคาร และด้านสุขภาพส่วนใหญ่ใช้สิทธิ์ประกันสุขภาพถ้วนหน้า ส่วนสวัสดิการที่จัดหาด้วยตนเองใช้เงินออมของตนเองในการจ่ายค่ารักษาพยาบาล

คำสำคัญ : การเตรียมความพร้อม , สูงอายุ , วัยทำงาน , จังหวัดเชียงใหม่

ABSTRACT

The objectives of this study are to examine the personal background and quality of life in social and economic terms and to understand the preparation for retirement years of the persons still in working ages. The study is confined to 400 samples of working age persons in 40 – 60 year-old bracket who live in Chiang Mai Province. The samples comprise two groups which are further distinguishable into different occupational categories. The first group includes 96 samples. The second group consists of 304 samples. In the group with welfare

benefits after retirement, 50 years old on the average, married, holding bachelor's degree, having one's own home, earning averagely 35,000 baht monthly income, and spending 13,000 baht per month on the average. The quality of life both in social and economic aspects of persons in this group was measured to be at the moderate level on the average. With respect to preparation for retirement years in terms of private life, most samples planned to live in their own home and alone. For income, they would take up secondary occupation after their retirement. About savings, virtually all samples had already made savings with commercial banks. To prepare for old age health care, most of them would use their entitlement to social welfare benefits or otherwise would spend out of their savings for health and medical cares.

In the group without formal welfare benefits after retirement, 52 years old on the average, married, with primary school education, having one's own home, earning averagely 22,000 baht monthly income, and spending 12,000 baht per month on the average. Compared with the first group, more and in fact most people in this group participated in local community affairs. The quality of life in economic terms of persons in all employment categories was considered moderately good. About the preparation for retirement years in terms of private life, most samples indicated they would remain living in their own home with spouse or offspring. For old age income, they generally expected to get financial assistance from their children. Regarding savings for old age spending, most of them had already saved their money in commercial banks. In preparation to get health care services after retirement, they would get access to government benefits provided under the universal health coverage scheme for Thai nationals as well as spending out of their savings for health care and medical treatments if needed.

ที่มาและความสำคัญ

ในปัจจุบันประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปจากอดีตเป็นอย่างมาก เนื่องจากโครงสร้างของประชากรมีสัดส่วน และจำนวนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สถานะที่เรียกว่า “ภาวะประชากรผู้สูงอายุ” (Aging Society) ดังจะเห็นได้จากข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2548 ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุ 5.93 ล้านคน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 9.58 ของประชากรทั้งหมด ส่วนในปี 2558 ผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัวเป็นจำนวน 10.35 ล้านคน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15.90 ของประชากร (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548)

จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสภาพเศรษฐกิจจากจำนวนผู้สูงอายุที่มีมากขึ้นในขณะที่จำนวนประชากรในวัยทำงานลดลง ส่งผลให้ภาคเศรษฐกิจเกิดภาวะขาดแคลนแรงงาน รัฐจัดเก็บภาษีได้น้อยลง ส่งผลให้จำนวนภาษีที่จะนำมาช่วยเหลือผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ลดลงตามไปด้วย และยังส่งผลให้มีการลงทุน การออม จากวัยทำงานในจำนวนที่ลดลง เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ส่วนผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสภาพทางสังคม คือ ปัญหาการทอดทิ้งผู้สูงอายุการที่สัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นทำให้ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานต้องทำงานมากขึ้นและต้อง

ดูแลผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ครอบครัวมีปัญหาในการดูแล และอาจจะไม่ได้รับการดูแลทางด้านสุขภาพอย่างเพียงพอจากครอบครัว

จากแนวโน้มปัญหาผู้สูงอายุดังกล่าว จะส่งผลให้วัยทำงานมีคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ และสังคมที่แย่ลง ต้องแบกรับภาระปัญหาต่างๆ ดังนั้น คนวัยทำงานควรมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่วัยเกษียณอายุ เพื่อเป็นการวางแผนชีวิต และลดปัญหาดังกล่าวที่จะเกิดขึ้น ในการเตรียมความพร้อมควรเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ให้ครอบคลุม ได้แก่ ด้านความเป็นอยู่ ด้านการประกอบอาชีพ ด้านการออม และด้านสุขภาพ

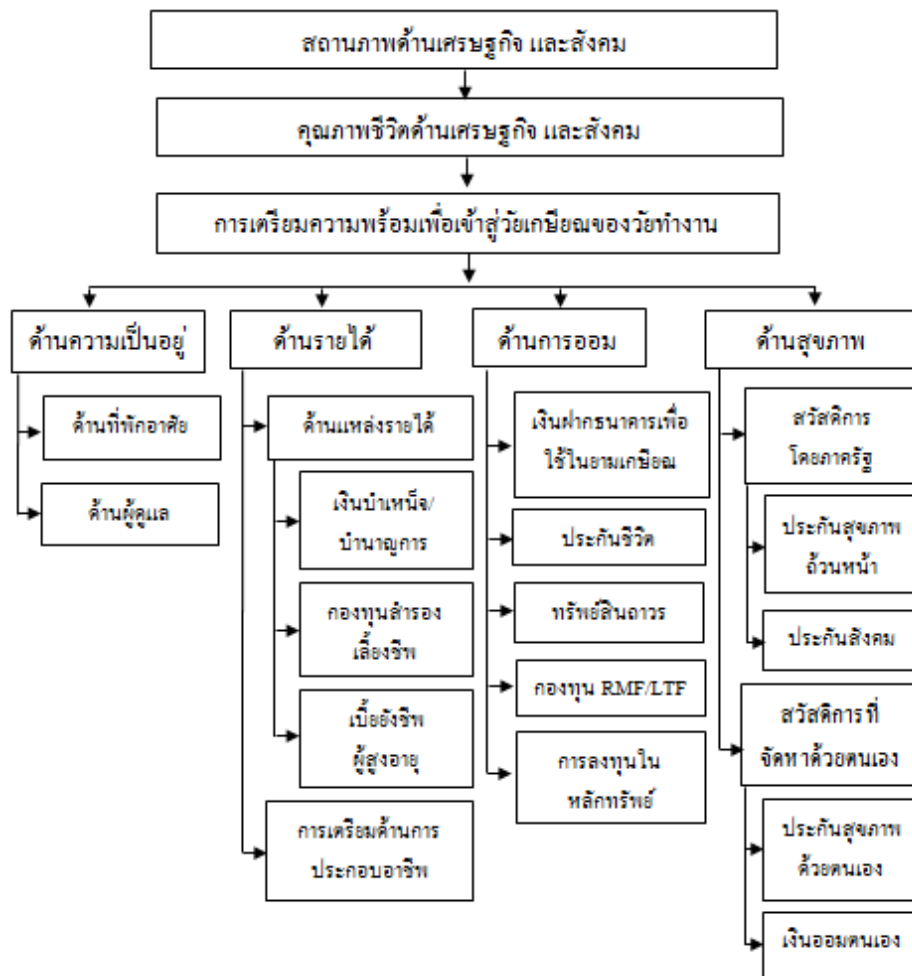
ดังที่กล่าวข้างต้นจึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจศึกษา เกี่ยวกับเรื่องคนวัยทำงานมีการเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยเกษียณอย่างไร เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ และสังคมที่ดีหลังเกษียณอายุ ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้จะนำไปสู่การเตรียมความพร้อมในการเร่งสร้างหลักประกัน โดยมุ่งหมายที่จะเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ ความเป็นอยู่หลังเกษียณอายุ การประกอบอาชีพ รายได้ที่จะได้รับ การออม การฝากเงิน การประกันชีวิต และด้านสุขภาพ การประกันสุขภาพ สวัสดิการต่างๆ เป็นต้น เพื่อใช้ในยามเกษียณอายุ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพด้านเศรษฐกิจ และสังคม ของวัยทำงานที่จะเข้าสู่วัยเกษียณอายุ
2. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ และสังคมของวัยทำงานที่จะเข้าสู่วัยเกษียณอายุ
3. เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมเพื่อดำเนินชีวิตหลังเกษียณอายุของวัยทำงาน

กรอบแนวคิดในการศึกษา

การศึกษาถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ได้กรอบแนวคิดดังนี้

ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ในสถานภาพของคนวัยทำงานในปัจจุบันที่จะเข้าสู่วัยสูงอายุจะต้องดูว่า ในปัจจุบันมีสถานภาพด้านเศรษฐกิจ สังคมเป็นอย่างไร และมีการเตรียมความพร้อมเพื่อที่จะก้าวเข้าสู่วัยเกษียณอายุอย่างไร ซึ่งการเตรียมความพร้อมจะประกอบไปด้วย การเตรียมความพร้อมด้านความเป็นอยู่ การเตรียมความพร้อมด้านแหล่งรายได้ การเตรียมความพร้อมด้านการออม และการเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพ

การเตรียมความพร้อมด้านความเป็นอยู่ เป็นการเตรียมความพร้อมด้านที่พักอาศัยของผู้สูงอายุ เมื่อเกษียณอายุแล้วจะมีลักษณะที่ที่พักอาศัยเป็นแบบไหน เช่น อาศัยอยู่บ้านของตนเอง อาศัยอยู่กับบุตรหลานญาติพี่น้อง หรืออยู่สถานสงเคราะห์บ้านพักคนชรา ในส่วนของผู้ดูแลมีใครเข้ามาดูแลหรือไม่ เช่น ดูแลตนเอง มีญาติพี่น้องเข้ามาดูแล หรืออยู่สถานสงเคราะห์บ้านพักคนชรา

การเตรียมความพร้อมด้านรายได้ เป็นการเตรียมแหล่งรายได้ที่จะได้รับเพื่อใช้ในยามเกษียณอายุอย่างไร เช่น เงินบำนาญ/บำนาญ เงินกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ หรือการเตรียมความพร้อมด้านการประกอบอาชีพ เพื่อรองรับค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นในยามเกษียณอายุ

การเตรียมความพร้อมในด้านเงินออม เป็นการออมเงินในปัจจุบันเพื่อจะนำไปใช้จ่ายในยามเกษียณอายุ ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบของเงินออมที่ฝากไว้กับธนาคารเพื่อใช้ยามเกษียณอายุ การประกันชีวิต การซื้อทรัพย์สินถาวร ที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง ต่างๆ การลงทุนในกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพหรือ กองทุนรวมหุ้นระยะยาว และการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์

การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพ เป็นการเตรียมค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพในยามเกษียณอายุ ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบสวัสดิการที่ได้รับจากภาครัฐ ซึ่งหากอยู่ในวัยสูงอายุจะมีสิทธิ์ในการเบิกค่าใช้จ่ายได้บ้าง เช่น การใช้สิทธิ์ประกันสุขภาพถ้วนหน้า ประกันสังคม หรือสวัสดิการที่จัดหาด้วยตนเอง เช่น การซื้อประกันสุขภาพด้วยตนเอง หรือการเก็บเงินสำรองเพื่อจ่ายค่ารักษาพยาบาลด้วยตนเอง

วิธีการศึกษา

1. กลุ่มตัวอย่าง เก็บตัวอย่างจากกลุ่มประชากรที่อยู่ในวัยทำงานใกล้เกษียณ อายุ 40-60 ปี ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยแยกเป็นกลุ่มอาชีพได้ดังนี้ กลุ่มในระบบสวัสดิการ จำนวน 96 ตัวอย่าง ประกอบด้วย กลุ่มอาชีพข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 21 ตัวอย่าง กลุ่มพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 75 ตัวอย่าง กลุ่มนอกระบบสวัสดิการ จำนวน 304 ตัวอย่าง ประกอบด้วย กลุ่มอาชีพค้าขาย จำนวน 87 ตัวอย่าง กลุ่มเกษตรกร จำนวน 207 ตัวอย่าง และกลุ่มเจ้าของกิจการ จำนวน 10 ตัวอย่าง

2. การศึกษายึดตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้ 1. สถานภาพด้านเศรษฐกิจ และสังคม ของวัยทำงานที่เข้าสู่วัยเกษียณอายุ สถานภาพด้านเศรษฐกิจ ศึกษาด้าน รายได้ ค่าใช้จ่าย การออม และภาระหนี้สิน สถานภาพด้านสังคม ศึกษาด้านการมีบทบาททางสังคม การดำรงตำแหน่งในชุมชน หรือการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนหรือไม่ 2. ศึกษาลักษณะคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ และสังคม ของวัยทำงานที่เข้าสู่วัยเกษียณอายุ 3. ศึกษาลักษณะการเตรียมความพร้อมเพื่อดำเนินชีวิตหลังเกษียณ ได้แก่ การเตรียมความพร้อมด้านความเป็นอยู่ การเตรียมความพร้อมด้านแหล่งรายได้ การเตรียมความพร้อมด้านการออม และการเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพ

ผลการศึกษา

จากการศึกษาจากการเก็บกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง จะเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มในระบบสวัสดิการ และกลุ่มนอกระบบสวัสดิการ พบว่า

สถานภาพด้านเศรษฐกิจ และสังคม

ผลการศึกษาสถานะภาพด้านเศรษฐกิจ พบว่า กลุ่มในระบบสวัสดิการจะมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่ากลุ่มนอกระบบสวัสดิการ โดยที่กลุ่มในระบบสวัสดิการจะมีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 35,000 บาทต่อเดือน ส่วนกลุ่มนอกระบบสวัสดิการจะมีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 22,000 บาทต่อเดือน ด้านรายจ่ายต่อเดือนเฉลี่ย กลุ่มในระบบสวัสดิการจะมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่ากลุ่มนอกระบบสวัสดิการ โดยที่กลุ่มในระบบสวัสดิการจะมีรายจ่ายต่อเดือนเฉลี่ย 13,000 บาทต่อเดือน ส่วนกลุ่มนอกระบบสวัสดิการจะมีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 11,600 บาทต่อเดือน ซึ่งกลุ่มอาชีพเกษตรกรจะมีระดับรายได้อยู่ในระดับที่น้อยกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ส่วนกลุ่มอาชีพเจ้าของกิจการมีระดับรายได้ที่สูงกว่าทุกกลุ่มอาชีพ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับรายได้ และรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มในระบบสวัสดิการ และกลุ่มนอกระบบสวัสดิการ

ระดับรายได้ (บาท/ เดือน)	กลุ่มในระบบสวัสดิการ			กลุ่มนอกระบบสวัสดิการ			
	ข้าราชการ /รัฐวิสาหกิจ (21)	พนักงาน บริษัท (75)	รวม (96)	ค้าขาย (87)	เกษตรกร (207)	เจ้าของ กิจการ (10)	รวม (304)
รายได้ต่อ เดือนเฉลี่ย	48,000	31,000	35,000	27,000	16,000	122,000	22,000
รายจ่ายต่อ เดือนเฉลี่ย	20,000	12,000	13,000	13,000	8,600	61,500	11,600

ที่มา: จากการศึกษา

ผลการศึกษาด้านสถานะสภาพด้านสังคม พบว่า ทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่จะไม่มีการดำรงตำแหน่งในชุมชน มีเพียงส่วนน้อยที่ดำรงตำแหน่งในชุมชน เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มในระบบสวัสดิการ จะมีการดำรงตำแหน่งในชุมชนน้อยกว่ากลุ่มนอกระบบสวัสดิการ เนื่องจากไม่มีเวลา โดยจะเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสตรีแม่บ้าน เป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน เป็นต้น เนื่องจากเป็นอาชีพที่มีความเป็นอิสระด้านเวลาทำงาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การดำรงตำแหน่งในชุมชนของกลุ่มในระบบสวัสดิการ และกลุ่มนอกระบบสวัสดิการ

การดำรง ตำแหน่งใน ชุมชน	กลุ่มในระบบสวัสดิการ			กลุ่มนอกระบบสวัสดิการ			
	ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ (21)	พนักงาน บริษัท (75)	รวม (96)	ค้าขาย (87)	เกษตรกร (207)	เจ้าของ กิจการ (10)	รวม (304)
คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	3 (3.45)	7 (3.38)	2 (20.00)	12 (3.95)
สตรีแม่บ้าน	0 (0.00)	4 (5.53)	4 (5.53)	2 (2.30)	4 (1.93)	0 (0.00)	6 (1.97)
ผู้ใหญ่บ้าน	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	1 (0.48)	0 (0.00)	1 (0.33)
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	0 (0.00)	2 (2.67)	2 (2.67)	7 (8.05)	10 (8.21)	0 (0.00)	17 (5.59)
รอง นายกเทศมนตรี	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	1 (10.00)	1 (0.33)
อาสาสมัคร สาธารณสุข	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	8 (9.20)	24 (11.59)	0 (0.00)	32 (10.53)

หมายเหตุ: ตัวเลขที่อยู่ในวงเล็บแสดงค่าร้อยละ

ที่มา: จากการศึกษา

คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ และสังคม

ผลการศึกษาด้านคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ และสังคม ของวัยทำงานที่จะเข้าสู่วัยเกษียณอายุ พบว่า คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจทั้งกลุ่มในระบบสวัสดิการ และกลุ่มนอกระบบสวัสดิการมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนคุณภาพชีวิตด้านสังคม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนกลุ่มอาชีพเกษตรกร และกลุ่มอาชีพเจ้าของกิจการจะอยู่ในระดับดี ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มในระบบสวัสดิการ และกลุ่มนอกระบบสวัสดิการ

คะแนนคุณภาพชีวิต	กลุ่มในระบบสวัสดิการ			กลุ่มนอกระบบสวัสดิการ			
	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ (21)	พนักงานบริษัท (75)	รวม (96)	ค้าขาย (87)	เกษตรกร (207)	เจ้าของกิจการ (10)	รวม (304)
เศรษฐกิจ	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
รายได้	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย	ดี	ปานกลาง
รายจ่าย	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย	น้อย	น้อย
การออม	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี
หนี้สิน	ปานกลาง	น้อย	น้อย	ดี	ปานกลาง	น้อย	น้อย
สังคม	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ดี	ดี	ปานกลาง

ที่มา: จากการศึกษา

การเตรียมความพร้อมเพื่อดำเนินชีวิตหลังเกษียณอายุ

การเตรียมความพร้อมแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมด้านความเป็นอยู่ การเตรียมความพร้อมด้านแหล่งรายได้ การเตรียมความพร้อมด้านการออม และการเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพ

ก. การเตรียมความพร้อมด้านความเป็นอยู่

การเตรียมความพร้อมด้านความเป็นอยู่ จะศึกษาลักษณะที่พักอาศัย และลักษณะการพักอาศัย พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างจะวางแผนว่าหากเกษียณอายุแล้วจะพักบ้านของตนเอง ส่วนลักษณะที่พักอาศัยทั้ง 2 กลุ่มจะมีความเห็นที่แตกต่างกัน คือ กลุ่มในระบบสวัสดิการ เมื่อเกษียณอายุจะต้องอาศัยอยู่คนเดียว เนื่องจากบุตรหลาน หรือคู่สมรสต้องไปทำงานต่างจังหวัด หรือบุตรหลานแยกออกไปอาศัยอยู่กับครอบครัว ส่วนกลุ่มนอกระบบสวัสดิการ เมื่อเกษียณอายุจะอาศัยอยู่กับครอบครัวและบุตรเป็นส่วนใหญ่ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเตรียมความพร้อมด้านที่อยู่อาศัยของกลุ่มในระบบสวัสดิการ และกลุ่มนอกระบบสวัสดิการ

ด้านความเป็นอยู่		กลุ่มในระบบสวัสดิการ			กลุ่มนอกระบบสวัสดิการ			
		ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ (21)	พนักงาน บริษัท (75)	รวม (96)	ค้าขาย (87)	เกษตรกร (207)	เจ้าของ กิจการ (10)	รวม (304)
ที่พัก อาศัย	บ้านพัก ตนเอง	11 (52.38)	60 (80.00)	71 (73.96)	63 (72.41)	181 (87.44)	9 (90.00)	324 (81.00)
	บ้านบิดา มารดา	6 (28.57)	2 (2.67)	8 (8.33)	20 (22.99)	12 (5.80)	1 (10.00)	41 (10.25)
	บ้านบุตร หลาน	4 (19.05)	13 (17.33)	17 (17.71)	4 (4.60)	14 (6.76)	0 (0.00)	35 (8.75)
ลักษณะ การพัก อาศัย	อยู่คน เดียว	14 (66.67)	63 (84.00)	77 (80.21)	2 (2.30)	6 (2.90)	0 (0.00)	8 (2.63)
	อยู่กับคู่ สมรส หรือบุตร	3 (14.29)	11 (14.67)	14 (14.58)	79 (90.80)	154 (74.40)	9 (90.00)	242 (79.61)
	อยู่กับญาติ พี่น้อง	4 (19.05)	1 (1.33)	5 (5.21)	6 (6.90)	47 (22.71)	1 (10.00)	54 (17.76)

หมายเหตุ: ตัวเลขที่อยู่ในวงเล็บแสดงค่าร้อยละ

ที่มา: จากการศึกษา

ข. การเตรียมความพร้อมด้านรายได้

การเตรียมความพร้อมด้านรายได้ พบว่า แต่ละอาชีพมีการเตรียมความพร้อมที่แตกต่างกันออกไป โดยที่กลุ่มอาชีพข้าราชการ ส่วนใหญ่จะมีรายได้มาจากเงินบำนาญที่ได้รับในแต่ละเดือนหลังจากเกษียณอายุแล้ว ส่วนกลุ่มพนักงานบริษัทหรือลูกจ้าง ส่วนใหญ่จะมีรายได้จากเงินกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ที่หักออมในแต่ละเดือน ส่วนกลุ่มอาชีพค้าขาย และกลุ่มอาชีพเจ้าของกิจการส่วนใหญ่จะมีรายได้จากการประกอบอาชีพเสริม และกลุ่มอาชีพเกษตรกรจะมีรายได้มาจากเงินที่บุตรหลานส่งให้เป็นหลัก ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การเตรียมความพร้อมด้านรายได้ของกลุ่มในระบบสวัสดิการ และกลุ่มนอกระบบสวัสดิการ

ด้านรายได้	กลุ่มในระบบสวัสดิการ			กลุ่มนอกระบบสวัสดิการ			
	ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ (21)	พนักงาน บริษัท (75)	รวม (96)	ค้าขาย (87)	เกษตรกร (207)	เจ้าของ กิจการ (10)	รวม (304)
เงินบำนาญ	17 (80.95)	2 (2.70)	19 (20)	2 (2.35)	0 (0.00)	1 (10.00)	3 (0.99)
บุตรหลาน	9 (45.00)	23 (33.33)	32 (35.96)	28 (32.18)	123 (59.42)	5 (50.00)	156 (51.32)
กองทุนสำรอง เลี้ยงชีพ	15 (78.95)	30 (44.12)	45 (51.72)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
อาชีพเสริม	8 (44.44)	50 (78.13)	58 (70.73)	42 (67.74)	38 (20.77)	10 (100.00)	90 (35.29)

หมายเหตุ: ตัวเลขที่อยู่ในวงเล็บแสดงค่าร้อยละ

ที่มา: จากการศึกษา

ค. การเตรียมความพร้อมด้านการออม

การเตรียมความพร้อมด้านการออม พบว่า กลุ่มในระบบสวัสดิการ และกลุ่มนอกระบบสวัสดิการส่วนใหญ่มีลักษณะการออมที่คล้ายคลึงกัน คือการฝากเงินไว้กับธนาคาร เนื่องจากสถาบันการเงินที่เชื่อถือได้ และมีสภาพคล่องทางการเงินสูง รองลงมาก็จะฝากไว้กับสหกรณ์ออมทรัพย์ ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์ครู สหกรณ์ออมทรัพย์ของหมู่บ้าน สหกรณ์เครดิตยูเนียน เป็นต้น เนื่องจากให้อัตราผลตอบแทนที่สูง และหากมีความจำเป็นต้องใช้เงินก็สามารถกู้ยืมได้ง่าย หากเป็นสมาชิกของสหกรณ์แล้ว นอกจากนั้นมีการซื้อสลากออมสินหรือสลาก ธ.ก.ส. เพราะต้องการลุ้นรางวัล ถึงแม้ว่าจะไม่ได้รับรางวัล หากถือครองครบสัญญาก็ได้รับเงินต้นคืนพร้อมอัตรผลตอบแทน แต่การออมในรูปแบบของหุ้นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่นิยมมากนัก เนื่องจากว่ามีความเสี่ยงสูง และไม่มีความรู้ทางด้านการเล่นหุ้นมากเท่าใด ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การเตรียมความพร้อมด้านการออมของกลุ่มในระบบสวัสดิการ และกลุ่มนอกระบบสวัสดิการ

ด้านการ ออม	กลุ่มในระบบสวัสดิการ			กลุ่มนอกระบบสวัสดิการ			
	ข้าราชการ /รัฐวิสาหกิจ (21)	พนักงาน บริษัท (75)	รวม (96)	ค้าขาย (87)	เกษตรกร (207)	เจ้าของ กิจการ (10)	รวม (304)
ฝากเงินกับ ธนาคาร	21 (100.00)	75 (100.00)	96 (100.00)	85 (97.70)	207 (100.00)	10 (100.00)	302 (99.34)
กองทุน หมู่บ้าน	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	3 (3.45)	23 (11.11)	0 (0.00)	26 (8.55)
สหกรณ์ ออมทรัพย์	8 (38.10)	33 (47.14)	41 (45.05)	45 (51.72)	164 (79.23)	7 (70.00)	216 (71.05)
กองทุน สำรอง เลี้ยงชีพ	2 (9.52)	23 (32.86)	25 (27.47)	2 (2.30)	0 (0.00)	0 (0.00)	2 (0.66)
สลากออม สิน/ชกส.	6 (28.57)	6 (8.70)	12 (13.33)	28 (32.18)	70 (33.82)	4 (40.00)	102 (33.55)
RMF/LTF	4 (19.05)	1 (1.45)	5 (5.56)	2 (2.30)	0 (0.00)	0 (0.00)	2 (0.66)
หุ้น	1 (4.76)	0 (0.00)	1 (1.11)	2 (2.30)	0 (0.00)	3 (30.00)	5 (1.64)
ลงทุนใน หลักทรัพย์	2 (9.52)	2 (2.90)	4 (4.44)	4 (4.60)	8 (3.86)	2 (20.00)	14 (4.61)

หมายเหตุ: ตัวเลขที่อยู่ในวงเล็บแสดงค่าร้อยละ
ที่มา: จากการศึกษา

ง. การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพ

การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพ จะมีการใช้ทั้งสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลที่ได้รับจากภาครัฐ และสวัสดิการที่จัดหาด้วยตนเอง ด้านสวัสดิการที่ได้รับจากภาครัฐ พบว่า กลุ่มในระบบสวัสดิการ กลุ่มอาชีพข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ส่วนใหญ่จะใช้สวัสดิการจากหน่วยงาน หากเป็นกลุ่มอาชีพข้าราชการก็มีสิทธิ์เบิกค่ารักษาพยาบาลจากหน่วยงานของรัฐทั้งหมด กลุ่มอาชีพพนักงานบริษัท หรือลูกจ้างบริษัท ส่วนใหญ่จะใช้สิทธิ์ประกันสังคม ส่วนกลุ่มนอกระบบสวัสดิการหากเป็นสวัสดิการที่ได้รับจากภาครัฐส่วนใหญ่ใช้สิทธิ์ประกันสุขภาพถ้วนหน้า (30 บาทรักษาทุกโรค) ถึงแม้ว่าแต่ละกลุ่มอาชีพจะได้รับสวัสดิการจากภาครัฐ แต่ก็มีการทำประกันสุขภาพไว้ เนื่องจากมีความรู้สึกว่าได้รับมาตรฐานการรักษา และการให้บริการที่ดีกว่าการใช้สิทธิ์สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลที่ได้รับจากภาครัฐ ซึ่งทั้ง 2 กลุ่มนี้มีส่วนน้อยที่จะทำประกันสุขภาพ ซึ่งมีส่วนน้อยที่จะมีการทำประกันสุขภาพ เนื่องจากมองว่าเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพของกลุ่มในระบบสวัสดิการ และกลุ่มนอกระบบสวัสดิการ

ด้านสุขภาพ		กลุ่มในระบบสวัสดิการ			กลุ่มนอกระบบสวัสดิการ			
		ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ (21)	พนักงาน บริษัท (75)	รวม (96)	ค้าขาย (87)	เกษตรกร (207)	เจ้าของ กิจการ (10)	รวม (304)
สวัสดิการ ภาครัฐ	สุขภาพถ้วน หน้า	4 (19.05)	4 (5.33)	8 (8.33)	63 (72.41)	172 (83.09)	10 (100.00)	245 (80.59)
	ประกันสังคม	0 (0.00)	69 (92.00)	69 (71.88)	14 (16.09)	35 (16.91)	0 (0.00)	49 (16.12)
	หน่วยงานของ ภาครัฐ	17 (80.95)	2 (2.67)	19 (19.79)	10 (11.49)	0 (0.00)	0 (0.00)	10 (3.29)
สวัสดิการ จัดหาเอง	เงินออม ตนเอง	7 (33.33)	59 (88.06)	66 (75.00)	26 (44.83)	149 (81.42)	0 (0.00)	175 (69.72)
	ประกัน สุขภาพ	14 (66.67)	8 (11.94)	22 (25.00)	32 (55.17)	34 (18.58)	10 (100.00)	76 (30.28)

หมายเหตุ: ตัวเลขที่อยู่ในวงเล็บแสดงค่าร้อยละ
ที่มา: จากการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. การเตรียมความพร้อมด้านความเป็นอยู่หลังเกษียณอายุ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเมื่อเกษียณอายุไปแล้วจะอยู่อาศัยอยู่คนเดียวมากขึ้น เนื่องจากบุตรหลานต้องไปทำงานต่างจังหวัด เพราะฉะนั้นรัฐบาลควรมีนโยบายเพื่อการเตรียมความพร้อมด้านความเป็นอยู่ เช่น มีการสร้างบ้านพักคนชรา เพื่อรองรับกลุ่มวัยแรงงานที่จะเกษียณอายุเหล่านี้

2. การเตรียมความพร้อมด้านรายได้ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่จะมีการประกอบอาชีพทางการเกษตร ซึ่งมีรายได้ส่วนใหญ่มาจากบุตรหลาน โดยที่กลุ่มแรงงานเหล่านี้เมื่อเกษียณอายุไปแล้วอาจจะมีความสามารถในการทำงานอยู่ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนให้ชุมชน หรือหน่วยงานราชการ มีการจัดการฝึกอบรมด้านอาชีพ เพื่อให้กลุ่มวัยแรงงาน มีความรู้ และเป็นช่องทางในการหารายได้เพิ่มขึ้นในเกษียณอายุ เนื่องจากการมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจะช่วยลดภาระของลูกหลานหรือผู้ที่ดูแล และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

3. การเตรียมความพร้อมด้านการออมของกลุ่มตัวอย่างวัยทำงาน จากการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญด้านการออมในยามฉุกเฉินหรือเจ็บป่วยมากที่สุด ดังนั้นภาครัฐควรเข้ามาส่งเสริมและให้ความรู้เกี่ยวกับการออม วิธีการออมที่เหมาะสม และสอนให้รู้จักการทำบัญชีรายรับรายจ่าย เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีการออมอย่างถูกวิธี เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตหลังเกษียณอายุที่ดี

4. การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างวัยทำงาน จากการศึกษา พบว่า กลุ่มแรงงานในระบบส่วนใหญ่จะมีการใช้สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลของภาครัฐที่ได้รับจากหน่วยงานที่ทำงานอยู่ และประกันสังคม ส่วนกลุ่มแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่จะใช้สิทธิ์ประกันสุขภาพถ้วนหน้า (30 บาทรักษาทุกคน)

ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ควรมีการวางแผนการทำประกันสุขภาพ เนื่องจากเป็นการช่วยลดภาระค่ารักษาพยาบาลในยามฉุกเฉิน และเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายด้านค่ารักษาพยาบาลของคนในครอบครัว

เอกสารอ้างอิง

- งานวิจัยภาวะเศรษฐกิจ การเงิน และการธนาคาร. (2557). การเข้าสู่วัยสูงอายุ (Aging Society), 18(10), 1-9.
- ปราโมทย์ ประสาทกุล และปัทมา ว่าพัฒนางศ์. (2555). โครงสร้างประชากรและการเปลี่ยนแปลง. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. 10-11
- ปัทมา ว่าพัฒนางศ์ และปราโมทย์ ประสาทกุล. (2553). ประชากรไทยในอนาคต. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์.(2546). กองทุนประกันอนาคตขนาด และบริหารจัดการ ระยะที่ 1. รายงานการวิจัย ฉบับสมบูรณ์กองทุนประกันอนาคต : ขนาดและการบริการระยะที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ภัสสร ลิมานันท์ และคณะ. (2550). ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรต่อวิถีชีวิตของ ประชากร กับทิศทางการออมในอนาคต. วิทยาลัยประชากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.
- วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์ และคณะ. (2551). หลักประกันด้านรายได้สำหรับผู้สูงอายุไทย. สถาบันวิจัยเพื่อการ พัฒนาประเทศไทย
- วรัญญา คำโพธิ์. (2556). สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิพรรณ ประจวบเหมาะ. (2542). การส่งเสริมสุขภาพกับปีศาจกลัวด้วยผู้สูงอายุปี 2542. สำนักงานส่งเสริม สุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- วิภาวี เหมพรวิสาร และพุดมิกุล อัครชลาพันธ์. (2557). การสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณให้คน ไทย. สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์.
- ศุภเจตน์ จันทรสาส์น และสมภูมิ แสงวงกุล. (2553). การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและความ ทำทนายในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทย. วารสารนักบริหาร. 32, 3 (ก.ค.-ก.ย. 2555) 3-11
- สถาบันเพื่อการวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ และคณะ. (2555). การประมาณ การงบประมาณสำหรับผู้สูงอายุ และแหล่งที่มาของเงิน. สถาบันเพื่อการวิจัยเพื่อการพัฒนา ประเทศไทย สำนักส่งเสริมและพิทักษ์
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2556). การศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบเชิงนโยบายต่อ การพัฒนาประเทศจากผลการคาดประมาณการประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ. 2548. จำนวนประชากร. เข้าถึงได้จาก http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatReport_Final.aspx?reportid=261&template=1R3C&yeartype=M&subcatid=1(วันที่ค้นข้อมูล : 29 มีนาคม 2558).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ. (2553). ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงทาง ประชากรในประเทศไทย. กรุงเทพฯ

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง.(2556). การออมกับทฤษฎีการบริโภค. แหล่งที่มา: <http://www.fpo.go.th/S-I/Source/ECO/ECO8.htm>. (วันที่ค้นข้อมูล : 01 เมษายน 2558).

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ทัวราชอาณาจักร ไตรมาสที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2557. เข้าถึงจาก

http://service.nso.go.th/nso/nso_center/project/search_center/23project-th.htm (วันที่ค้นข้อมูล: 01 เมษายน 2558).

สุรัชชนก แซ่จุง. (2557). การเตรียมตัวของแรงงานนอกระบบเพื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อาภรณ์ ปัญญาจุล.(2551). ผลกระทบทางเศรษฐกิจของการเข้าสู่วัยสูงอายุของประชากรในจังหวัดเชียงใหม่. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อารดา ธีระเกียรติกำจร. (2555). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อุทัยทิพย์ รักจรรยาบรรณ. (2545). การเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่วัยสูงอายุ. กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์.